

SEZONA 1920/21 - ŠTEVILKA 29

I'YAVPOTIČ

GLEDALIŠKI LIST

IZDAJA UPRAVA NA
RODNEGA GLEDALIŠČA
V LJUBLJANI - UREJA
OTON ŽUPANČIČ

CENA 6K

Spored za 31. teden

Drama

Torek,	12. aprila	— Zaprto	
Sreda,	13. aprila	— Gospodična Julija.	
		Don Pietro Caruso.	D
Četrtek,	14. aprila	— Miss Hobbs. Po znižanih cenah.	Izven.
Petek,	15. aprila	— Borba.	C
Sobota,	16. aprila	— Mrákovi.	B
Nedelja,	17. aprila	— Borba. Po znižanih cenah.	Izven.
Poned.,	18. aprila	— Gospodična Julija.	
		Don Pietro Caruso.	A

Opera

Torek,	12. aprila	— Zlatorog.	B
Sreda,	13. aprila	— Zaprto.	
Četrtek,	14. aprila	— Thaïs.	A
Petek,	15. aprila	— Ruski umetniški večer.	Izven.
Sobota,	16. aprila	— Tosca.	E
Nedelja,	17. aprila	— Zlatorog.	Izven.
Poned.,	18. aprila	— Zaprto.	

Gospodična Julija

Tragedija v enem dejanju. Spisal A. Strindberg, prevel
Ferdo Kozak.

Režiser: E. KRALJ.

Gospodična Julija	ga Pregarčeva.
Jean, sluga	g. Kralj.
Kristina, kuharica	ga Juvanova.

Godi se na kresno noč v grajski kuhinji.

Don Pietro Caruso

Drama v enem dejanju. Spisal Roberto Bracco, prevel
E. Kralj.

Don Pietro Caruso	g. Kralj.
Margherita, njegova hči	gna Gradišarjeva.
Grof Fabrizio Fabrizi	g. Terčič.

Godi se v Neapolju dandanes.

MISS HOBBS

Veseloigra v štirih dejanjih. Spisal Jerome Klapka Jerome.
Prevel iz angleščine N. Štritof.

Režiser: DANILO.

Wolff Kingsearl	g. Rogoz.
Percival Kingsearl	g. Šest.
Bessy, Percivalova žena	gna Vera Danilova.
George Jessop	g. Kralj.
Miss Millicent Farey	gna Mira Danilova.
Miss Susan Abbey, Bessyna teta	ga Danilova.
Miss Henrietta Hobbs	ga Šaričeva.
Kapitan Sands	g. Danilo.
Charles, sluga	gna Gorjupova.
Jana, služkinja	gna Lehmanova.

Kraj dejanja: Newhaven pri Newyorku. Prvo in četrto dejanje
pri Percivalu Kingsearlu, drugo pri Miss Hobbs, tretje v ka-
juti na jahti.

BORBA

(Strife.)

Drama v treh dejanjih (štirih slikah). Spisal John Galsworthy. Prevel O. Župančič.

Režiser: O. ŠEST.

John Anthony, predsednik upravnega sveta

trenarthske kositrarne					g. Pregarc.
Edgar Anthony, njegov sin,	} upravni svetniki	} trenarthske kositrarne	}	}	g. Drenovec.
Frederic Wilder,					g. Strniša.
William Scantlebury,					g. Peček.
Oliver Wanklin,					g. Plut.
Henry Tench, tajnik					g. Železnik.
Francis Underwood, ravnatelj tovarne . . .					g. Gaberščik.
Simon Harness, zastopnik strok. organizacije					g. Kralj.
David Roberts,	} delavski odbor	}	}	}	g. Rogoz.
James Green,					g. Kovič.
John Bulgin,					g. Terčič.
Henry Thomas,					g. Danilo.
George Rous,					g. Gregorin.
Henry Rous,	} delavci v tovarni	}	}	}	g. Šubelj.
Lewis,					g. Škerl.
Jago,					g. Kuratov.
Ewans,					g. Čengeri.
Davies,					g. Bitenc.
Rdečelas fant,					g. Rakuša.
Frost, sluga pri Johnu Anthonyju					g. Šest.
Enid, žena Underwoodova, hči Johna Anthonyja					ga Pregarčeva.
Ana, žena Robertsova					ga Danilo.
Madge, hči Thomasova					ga Juvanov.
Rousovka, mati Georgea in Henryja Rousa .					gna Rovanova.
Bulginka, žena Bulginova					gna Gorjupova.
Yeoovka, žena nekega delavca					gna Rakarjeva.
Jan, Madgein brat					* * *

Več štrajkujočih delavcev.

Godi se v Walesu 7. februarja dopoldne in popoldne do šestih;
štrajk je trajal že vso zimo.

Mrákoví

Igra v treh dejanjih. Spisal Fran Kosec.

Režiser: DANILO.

Janez Mrak, gruntar in župan		g. Danilo.
Ivan,	} njegovi otroci {	g. Gaberščik.
Anica,		gna Mira Danilova.
Janezek,		* * *
Marijana Peharnica, gruntarica		ga Danilova.
Tone, hlapec	} pri Mrakovih {	g. Strniša.
Urška, dekla		gna Rovanova.
Jakob Brodnik, Mrakov svak		g. Pregarc.
Martin Rupnik, gruntar		g. Gregorin.
Katrica, njegova hči		gna Gradišarjeva.
Anžè Kobè, gruntarjev sin		g. Drenovec.
Breznik, kramar in krčmar		g. Plut.
Regina, njegova hči		gna Bergantova.
Stanko Pfeifer, poštni uradnik		g. Železnik.
Albina, hišna		gna Lehmanova.

Godi se v Poljanah na Gorenjskem in v Ljubljani nekaj let pred svetovno vojno: prvo in drugo dejanje pri Janezu Mraku, tretje dejanje pet let kasneje pri Ivanu Mraku.

ZLATOROG

Opera v štirih dejanjih po R. Baumbachu napisal R. Brauer,
prevel Cvetko Golar. Vglasbil Viktor Parma.

Dirigent: I. BREZOVŠEK.

Režiser: F. BUČAR.

Katra, krčmarica (mezzo-sopran)	. . .	gna Vrhunčeva.
Jerica, njena hči (sopran)		gna Thalerjeva.
Janez, lovec (tenor)		g. Kovač.
Špela, planšarica (alt)		gna Šterkova.
Jaka, planšar (bas)		g. Pisarevič.
Tondo, lovec (bariton)		g. Pribislavski.
Marko, beneški trgovec (bariton)	. . .	g. Romanovski.
Beneški trgovci	{	g. Simončič.
	{	g. Rus.
	{	g. Erklavec.
	{	g. Ribič.
Učitelj		g. Povše.
Rojenice	{	gna Vrhunčeva.
	{	gna Šuštarjeva.
	{	ga Trbuhovičeva.

Strelci, gostje, otroci.

Plese priredil baletni mojster g. Pohan. Plešejo gne Svobodova, Chladkova, Špirkova in baletni zbor. — Nove dekoracije naslikal g. Skružny.

Godi se na planinah pod Triglavom in v Soški dolini sredi
18. stoletja.

I. V planšarsko kočo pod Triglavom pride lovec Janez prenočevati. Stari planšar Jaka in mlada planšarica Špela ga prijazno pozdravita, občudujeta lovski plen in povabita Janeza za mizo. Jaka pripoveduje o prekrasnem, divnem vrtu pod Triglavom, o kraljestvu belih žen, rojenic. Čreda belih divjih koz, na čelu jim Zlatorog, čuva ta raj. Jaka svari Janeza, naj nikar ne strelja na Zlatoroga, kajti iz krvi ranjenega Zlatoroga vzklije triglavska roža, katero Zlatorog pojé in nato zopet ozdravi, strelec pa pogine. Oni pa, komur so stale ob zibeli rojenice, premaga Zlatoroga in odklene z njegovim zlatim rogom jamo v Bogatinu, kjer se nahaja ogromen zaklad. — Jaka se posloví in gre leč. Janez se dobrika Špeli, ona pa, dasi ga ima rada, mu želi lahko noč, ter odide. Janez leže utrujen na preprosto ležišče, zaspi in sanja o rojenicah in Zlatorogu.

II. Pred gostilno ob soškem mostu ljudstvo popiva in pleše. Bogata krčmarica Katra je podarila svilen plašč za soho Jezuščka, zato ji poje slavo šolska mladina, nakar Katra učitelja in otroke pogosti. Prihajajoči mladenič Tondo se jezi, da pri tekmovalnem streljanju nikdar ni zadel, pač pa je trikrat zadel tuj lovec iz Trente in prejel vse tri dobitke. Zdajci privre vesela družba strelcev, proslavljajoč zmagovalca Janeza, lovca iz Trente. Ko stopi na prag krčme Jerica, hči Katrina, jo Janez ves omamljen občuduje — ali tudi Jerica čuti, da jej utriplje srce za Janeza. Janez prosi mater Katro, naj mu dovoli plesati z Jerico, kar pa Katra šele po daljšem odporu dovoli.

III. V gostilni. Janez pride že na vse zgođaj popraševati po Jerici, Špela mu odgovarja porogljivo. Ko vstopi Jerica, hiti Janez k njej, oba si srečna zatrjujeta večno ljubezen. Janez ji podari šopek cvetic in odide. Špela, ki ljubi Janeza, zbada Jerico, češ, da je zvest le tisti mladenič, ki so mu stale ob zibeli rojenice. Jerica nato pove, da so stale Janezu rojenice ob zibeli, on sam da ji je to rekel in ji celo podaril cvetic iz kraljestva rojenic. Špela pa se ji dalje roga in meni, da bi bil Janez moral prinesiti blesteče demante iz Bogatina, ako bi bil varovanec rojenic. Na cesti zadoni poštni rog; prišla je pošta in z njo petero beneških trgovcev, med njimi bogati Marko. Jerica natoči gostom vina, Marko napije krasni Jerici, ji takoj razodene mahoma vzplamenelo ljubezen in ji podari

za spomin zlato verižico, katero Jerica očarana sprejme. Vstopivši Janez vidi vse to in prosi Jerico, naj vrne verižico, sicer pogubi njiju srečo, Jerica pa ga ne posluša, nakar Janez užaljen odide.

IV. V kraljestvu rojenic. Planinske cvetice spé. Prebujene po jutranji zarji začno svoj ples, ki ga končajo po prihodu rojenic. Ko se prikažejo planinske koze z Zlatorogom, se strnejo vse cvetice krog njih in polagoma izginejo. Janez namerava ustreliti Zlatoroga, Špela ga svari, on pa je ne posluša, ustrelí in takoj pade mrtev v prepad. Obupana Špela ga išče in končno najde mrtvega.

17.

Thaïs

Opera v treh dejanjih (sedmih slikah). Besedilo po Anatolu France-u napisal Louis Gallet. Vglasbil J. Massenet.

Dirigent: F. RUKAVINA.

Režiser: F. BUČAR.

Thaïs, igralka (sopran)	gna Thalerjeva.
Athanaël, puščavnik (bariton)	g. Levar.
Nikias, mlad filozof (tenor)	g. Mohorič.
Palemon, star puščavnik (bas)	g. Zupan.
Krobyla, sužnja (sopran)	gna Šuštarjeva.
Myrtala, sužnja (mezzo-sopran)	gna Vrhunčeva.
Albina, redovnica (mezzo-sopran)	ga Ropasova.
Suženj (bas)	g. Zorman.

Puščavniki, redovnice, ljudstvo. Godi se začetkom 4. stoletja v Tebanski puščavi in v Aleksandriji.

Prva vprizoritev 16. marca 1894. v Parizu.

Plese priredila ga Helena Poljakova. Plešejo: ga Poljakova, Corps de ballet.

Nove dekoracije naslikal g. V. Skružny.

V zgodbah svetnikov beremo, da je v četrtem stoletju živela v Egiptu spokornica Thaïs. V svoji mladosti je bila igralka v Aleksandriji, takrat enim najvažnejših središč grške kulture. Bila je nenavadno lepa, toda njeno življenje ni bilo čednostno. Izpreobrnil jo je menih, čigar ime ni dognano. Nekateri mislijo, da je bil Paphnucij, ki slovi kot najgorečnejši izmed egipetskih asketov tistega časa; drugi so mnenja, da se je imenoval Serapion ali Bessarion. O njem pripoveduje legenda, da je pač rešil dušo grešnice, da pa je pri tem sam zapal večnemu pogubljenju.

Povest o lepi izpreobrnenki je porabil Anatole France kot snov za svoj roman »Thaïs«. Jedro in morala slovitega dela je skepsa, ki kot vodilna ideja omogoča razvoj in opravičuje nejasni zaključek romanovega dejanja. »Vem« — piše Anatole France v privatnem pismu — »da človeštvu nisem prinesel resnice. Ljudje hrepene po absolutnem in tiste, ki najmanj mislijo, najbolj žeja po gotovosti. Med politiki, ki jih poznam, ne vidim niti enega, ki

bi bil zmožen dvomiti.« Anatole France priporoča dvom, ker ga ima za vir vztrpnosti, prizanesljivosti in usmiljenja.

Ne dolgo potem, ko je roman izšel, je izrazil Paul Desjardins mnenje, da bi »Thaïs« utegnila zanimati kakega skladatelja, n. pr. Masseneta. In Massenet je ubogal ter poveril sestavo besedila svoje opere znanemu libretistu Galletu, ki je v svoji pesnitvi moral seveda opustiti vsako filozofsko razmotrivanje. Izluščil je iz romana le motiv o nepremagljivi in slepi sili ljubezni. Njena žrtev postane menih Paphnucij, imenovan v operi Athanael.

Prva slika nas popelje na obrežje Nila, kjer najdemo starega puščavnika Palemona sredi tovarišev pri skromni večerji. Athanael stol je še prazen. Melanholična fraza v orkestru pripravlja razpoloženje. Pristopi Athanael in da duška svoji žalosti zavoljo razuzdane ženske z imenom Thaïs, ki s svojim nebrzdanim življenjem pohujšuje aleksandrijsko ljudstvo. Pripoveduje, da jo je poznal in celo pozelel v svoji mladosti, preden je postal kristjan in menih. Sedaj bi jo želel oteti iz objema satanovega.

Ko Athanael zaspi, se mu Thaïs v sanjah prikaže. Topla in nasladna glasba spremlja vizijo, a brž utihne, ko se menih prebudi. Dasi mu modri Palemon odsvetuje vmešavati se v posvetne stvari, odide Athanael v Aleksandrijo, da izpreobrne grešnico.

Po slikoviti introdukciji nas povede pesnitev na teraso Nikias jevega doma v Aleksandriji, Nikias je Athanaelov prijatelj iz mladosti, nasladnež, epikurejec. V lahnem dialogu, ki ga spremlja ravno taka glasba, svetuje Nikias Athanaelu, naj ostane v njegovi hiši pri veselici, pri kateri bo sodelovala tudi Thaïs. S porednim nasmehom na ustnih preoblečeta lepi sužnji Krobyla in Myrtala puščavnika, o katerem pravi Nikias, da je tako zanemarjen, da skoro ni več človeku podoben. Razposajenost v glasbi narašča, ko se bliža Thaïs, ki jo spremlja množica čestilcev in veseljakov. Athanael se seznani z njo in ji napove svoj poset.

V tretji sliki smo pri Thaïs. Sita življenja, toda boječa se starosti in smrti vprašuje svoje ogledalo, je li še lepa in bo li ostala večno lepa. V veliki sceni, ki sledi in ki v njej že podleže Thaïs menihu, dasi mu tega še ne prizna, se odigra dvoboj med anahoretom in hetero, ki zastopata dve nasprotujoči si svetovni naziranj. Ko zastor pade, godba ne utihne; polagoma izpodrivajo resni, religiozni motivi lascivne melodije. Burnemu prizoru sledi preprosta in v srce segajoča meditacija, ki nas obvešča, da je našla Thaïs notranji mir, da je rešena.

V naslednji sliki pove Thaïs Athanaelu, da je pripravljena slediti mu. Nikias in njegovi prijatelji, zbrani pri orgljah, hočejo odhod kurtizane zabraniti. Da prepreči nesrečo, se zavzame Nikias slednjič za odhajajoča in vrže denar med množico, da odvrne pozornost od njiju.

V peti sliki vidimo Athanaela in Thaïs na potu v samostan, kamor vodi menih spokornico. Thaïs je utrujena, njene noge krvave. Redovnice pridejo in jo odvedo v zavetišče, ki ga ne bo zapustila nikdar več.

Navidez zadovoljen se vrne Athanael med svoje brate. V njegovem srcu pa je nemir. Kakor Tannhäuser Wolframu o svojem romanju, pripoveduje Athanael Palemonu o neozdravljivi bolezni, ki se je polastila njegove duše. V nemirnem, sunkovitem ritmu govori o Thaïs. Prehajajoča iz mola v dur, izzveni njegova povest

v priznanju: »Vse, kar zrem, je Thaïs! — Thaïs! — Thaïs!« V sanjah se mu prikaže Thaïs najprej kot kurtizana, potem kot redovnica na smrtni postelji. V največji razburjenosti odhaja, da bi jo videl še enkrat v življenju.

V zadnji sliki vidimo Thaïs poslavljajočo se od sveta. Pod košatim figovim drevesom so krog nje zbrane njene tovarišice. Glasba izraža izključno cerkvene motive »Usmili se je, o Gospod!« pojo redovnice. Thaïs zre kakor zamaknjena predse, njeno obličje izraža rajski mir. Ob vrtnem vhodu se prikaže Athanael. Z bledega lica mu sije obup. Prizor spominja na svidenje Fausta in Marjetice v ječi. Thaïs je v smrtni ekstazi, Athanael ji govori besede, ki jih ona ne razume, ne more več umeti: »Laž je bilo vse, kar sem govoril, le življenje je resnica! Reci mi, da živiš! Ne umri!« — Prepozno. »Sladkost uživam nadzemske sreče« — šepeta Thaïs — »in odpuščeni so mi moji grehi. Zdaj zrem nebo... Boga!«

Ruski umetniški večer

dne 15. aprila 1921.

PRVI DEL :

1. **Prélude v G-molu**, vglasbil S. Rahmaninov. Izvaja ga HELENA POLJAKOVA.
2. **Romanca Pavline** iz opere „PIKOVA DAMA“, vglasbil P. Čajkovski. Poje ga Smolenska.
3. **Maloruski narodni ples**, vglasbil A. Puni. Izvajata ga HELENA POLJAKOVA in g. Sergej Strešnjev.
4. **Variation**, vglasbil P. Čajkovski. Izvaja gna Metka Franketova.
5. **Romanca**, vglasbil A. Rubinstein. Izvaja ga HELENA POLJAKOVA.
6. **Pas de rubans**, vglasbil L. Delibes. Izvajata gna Alisa Nikitina in g. Sergej Strešnjev.
7. **Umirajoči labod**, vglasbil Saint-Saëns. Izvaja ga HELENA POLJAKOVA; ilustracija plesa po verzih K. Baljmonta. Izvaja g. BORIS PUTJATA.
8. **Zima**, vglasbil A. Drigueau. Izvaja ga HELENA POLJAKOVA.

DRUGI DEL :

9. **More Ivana Fedoroviča**, prizor iz romana F. Dostojevskega „Bratje Karamazovi“, po prevodu O. Zupančiča, prednaša v slovenščini g. BORIS PUTJATA.

TRETJI DEL :

10. **Valse Caprice**, vglasbil A. Rubinstein. Izvajata ga HELENA POLJAKOVA in g. Sergej Strešnjev.
11. **Romanca**, vglasbil S. Rahmaninov. Poje ga Smolenska.
12. **Ruski bojarski ples**, po narodni glasbi. Izvaja ga HELENA POLJAKOVA.
13. **Variation**, vglasbil A. Puni. Izvaja gna Alisa Nikitina.
14. **Mornarski ples**. Izvaja g. Sergej Strešnjev.
15. **Kako so lepe, sveže hile rože**, glasba g. X., inscenirana poezija v prozi J. Turgenjeva, prednaša g. BORIS PUTJATA, v plesu izraža ga HELENA POLJAKOVA.
16. **Variation**, vglasbil P. Čajkovskij. Izvaja gna Alisa Nikitina.
17. **Kitajski ples**, vglasbil P. Čajkovski. Izvajata ga HELENA POLJAKOVA in g. Sergej Strešnjev.

Kostume izdelala ga O. Markova po načrtih gg. Krilova, V. Sardiškova in V. Čebotarjeva.

Starega Fjodora Karamazova so našli na zagoneten način ubitega v njegovi sobi. Sumili so, da ga je ubil njegov sin Dimitrij Karamazov, zato so ga aretirali in izročili sodišču. Dan pred sodbo se sestane drugi sin starega Karamazova, Ivan Karamazov, s slugo svojega očeta, Smerdjakovim, ki mu izpove, da je on ubil starega Karamazova, a intelektualni morilec je Ivan, ki mu je dal molče dovoljenje za ta uboj. Ivan se vrne domov; vsled razkritij Smerdjakova dobi ponovno živčen napad. V tej vročici vidi prikazen hudiča v podobi prisklednika, ki se mu roga in mu šepeta njegove tajne misli in sumnje. Ivan se bori s prikaznijo, napenja vse moči, da bi premagal demona, toda moči ga zapuste in bolečina ga popolnoma stre.

TOSCA

Melodrama v 3 dejanjih. Besedilo po V. Sardouju napisala L. Illica in G. Giacosa, prevel Cvetko Golar; vglasbil G. Puccini.

Dirigent: F. RUKAVINA.

Režiser: F. RUKAVINA.

Floria Tosca, slovita pevka (sopran)	. . .	gna Zikova.
Mario Cavaradossi, slikar (tenor)	. . .	g. Kovač.
Baron Scarpia, policijski načelnik (bariton)	. . .	g. Levar.
Cesare Angelotti (bas)	. . .	g. Zorman.
Cerkovnik (bariton)	. . .	g. Trbuhovič.
Spoletta, birič (tenor)	. . .	g. Mohorič.
Sciarrone, orožnik (bas)	. . .	g. Vovko.
Jetničar (bas)	. . .	g. Perko.
Pastir	. . .	gna Šterkova.

Kardinal, sodnik, vodja mučilnice, pisar, častnik, podčastnik, vojaki. Cerkveni pevci, duhovniki, ljudstvo.

Godi se v Rimu leta 1800.

Nove dekoracije izdelal g. dek. slikar V. Skružny.

Prva vprizoritev leta 1900. v Rimu.

I. V cerkvi St. Andrea della valle v Rimu.

Angelotti, bivši konzul nekdanje rimske republike, je ušel iz ječe in se skriva v kapelici. Slikar Mario Cavaradossi, njegov prijatelj, ga spozna ter obljubi pomagati mu. Ko pride Tosca, Cavaradossijeva zaročenka, se Angelotti urno zopet skriva. Podoba, ki jo slika Cavaradossi, vzbudi v Toski ljubosumnost, ali on jo kmalu pomiri. Markiza Attavanti, sestra Angelottijeva, je skrila pod oltarjem žensko obleko, da more preoblečeni brat pobegniti pred nasledujočim ga Scarpio. — Cavaradossi svetuje Angelottiju, naj se skriva v njegovi vili, ako pa preti nevarnost, v vodnjaku. Oba odideta. Scarpia z biriči išče Angelottija, pa ga ne najde. Na podobi spozna poteze markize Attavanti in ker jo je slikal Cavaradossi, ljubček Toskin, je Scarpiji takoj jasno, da mora biti Cavaradossi

v stiku z begom Angelottijevim, tembolj, ker je v kapelici našel pahljačo z grbom markize Attavanti. Pretkani Scarpia hoče po ljubosumni Tosci izvedeti, kje je skrit Angelotti. Biriči zasledujejo Angelottija.

II. Soba ministra Scarpije v farneški palači. Scarpia sedi pri večerji, pričakujoč Toske. Birič Spoletta poroča, da se ni posrečilo prijeti Angelottija, pač pa Cavaradossija. Scarpia zapove privesti Cavaradossija. Po brezuspešnem zaslišavanju ga ukaže mučiti.

Tosca pride in čuje ječanje mučenega Cavaradossija, skrivališča Angelottijevega pa noče izdati. Muke Cavaradossijeve naraščajo, dokler Tosca ne pove, da je Angelotti skrit v vodnjaku. Cavaradossi, pripeljan pred Scarpijo, hitro spozna, da je Tosca izdala skrivnost, zato jo pahne od sebe. Za Scarpijo strašna vest, da je Napoleon zmagal pri Marengu, navduši silno Cavaradossija, tako da spozna Scarpia v njem svojega političnega nasprotnika. Scarpia ga ukaže usmrtiti. Edino Tosca ga more rešiti, ako se uda Scarpiji, ki že davno hrepeni po njej. Tosca je stanovitna, ali ko začuje priprave za usmrčenje Cavaradossijevo, reče Scarpiji, da se mu uda, ako s tem reši Cavaradossija. Scarpia to obljubi, ali ko hoče Tosco objeti, ga ona z bodalom umori. Nato hiti domov, vzame vso zlatnino in bisere ter gre v grad Sant Angelo h Cavaradossiju, da bi z njim pobegnila.

III. Na vrhu grada St. Angelo v Rimu.

Vojaki privedejo Cavaradossija na morišče. Tosca prihiti s pismom Scarpijevim, ga pokaže Cavaradossiju in mu razodene, da bo le na videz ustreljen. Toda hudobni Scarpia je bil ukazal, da naj Cavaradossija resnično ustrele. Cavaradossi pogumno stopi pred puške, ko pa vojaki ustrele, se zgrudi mrtev. Tosca misli, da se le dela mrtvega, kmalu pa spozna resnico ter skoči z grada v globočino.

Galsworthy: Borba.

Preko kanala La Manche je prišlo mnogo velikih mož. Shakespeare je stopil kar samo z eno nogo, pa je bil preko. Fin de siècle je privabil druge in med njimi zavzema dramatik John Galsworthy gotovo eno najuglednejših in najvplivnejših mest. Irci Shaw in Wilde ga prekašata po duševni intenzivnosti in umetniški uglajenosti — no Galsworthy je mnogo bolj angleški kot imenovana. On je vedno Anglež, Anglež v gesti, mišljenju in besedi.

V čem tiči jedro Galsworthyjeve umetnosti? V naravnem razvijanju dramatičnega dejanja je skrivnost njegove tehnike, in v ljubezni do bitij, ki jih je vstvaril, skrivnost njegove osebnosti.

Njegova moč leži v ostro orisani minuti. Zato tako ljubi režijske opazke. Režijske opazke so epika. Vendar ta epika ne ovira, ne stavi meja, temveč le predpisuje: tako in tako . . . Njegovi toni so od časa do časa nenavadni, toda fin instrument jih zmore . . . Galsworthy kramlja rad z režiserjem, mu razloži na dolgo in široko vse podrobnosti scenarija, ljubi mnogo besed, rad moralizira . . . no, to je delal tudi Tolstoj in večina onih, ki so pisali dobre drame.

Razmerje pesnika do svojih oseb je pri Galsworthyju posebno jasno. On ljubi bedne in uboge, zasleduje korenine njihovih misli in sveti v najskritejše kotičke njih trpečih duš. Galsworthy je socijalističen dramatik, vsaj imenujejo ga tako, no njegov socijalizem je čisto posebne vrste — je pošten in nepristranski. On spozna v človeku človeka, on razume, spoznava in odpušča. In njegove osebe, njegovi ljubljenci. Ostre konture, s par krepkimi črtami zarisane in konsekventno izpeljane od prve do zadnje besede. Pestre figure, resnične in poleg tega, ker je resničen dramatik, efektne.

Borba. Borba dveh ljudi za svoje prepričanje. Borba dveh elementov naše dobe, dva prekrížana rapirja. Proletariat in kapital, gospodar in hlapec, borba ki je večna in je od vseh začetkov . . .

Struktura dejanja je enostavna. Štrajk med delavci za izboljšanje mezde. Ko se zastor dvigne, teče sedmi mesec odkar kolesa tovarne stoje. Med delavci beda, glad, obup. Zima. Delavce vodi strojnik Roberts, močan značaj, ki ve,

da je v vztrajanju zmaga, pozna slabosti sovražnika, a tudi omahljivost tovarišev. Boj je dosegel višino, le še par dni, par dni — in zahteve bodo povoljno rešene. Rapir je dvignjen visoko in se vije, išče trenutka za poslednji zamah. Tudi drugi sovražnik se bori, toda laže, udobneje. Uprava in njena glava Anthony. Mož izkušen v boju z delavci. Petdeset let upravlja tovarno, štirikrat se je spoprijel z njimi, štirikrat so se mu morali ukloniti. Upravni svetniki žele poravnave, ker potrebujejo dela, kajti akcije padajo, milijoni gredo v nič . . . Vsak dan pomeni nove izgube . . . Ne kaže dobro, sovražni tabor je močan — vsaj na videz . . .

V obeh taborih pa sta samo glavarja trdna — vsa okolica izgovarja potihem besedo kompromis. In delavci in upravni svetniki zapuste naposled svoja voditelja, ki bi bila dala vse, celo življenje, za zmago, ter sklenejo kompromis — sprejmejo predloge, na katere sta se zedinila tajnik tovarne in zastopnik delavske organizacije že pred začetkom boja pred sedmimi meseci. Zastor pade nad zlomljenimi rapirji.

„Vse to — vse to — in čemu,“ pravi tajnik Tench, ko je boj končan. Čemu? Morda zato, da je človek okusil bedo, morda zato, da so trpeli in stradali nedolžni, žene in otroci, morda zato, da sta strta najboljša moža - kremena — morda zato, ker človek ne zna drugega kot trpeti in roditi trpljenje . . .

Galsworthy je pošten in pravičen. Ne blodi v meglah, v utopijah, drži se tal in tega, kar doživlja vsak sam. Le tu pa tam si odene klasično togo, le tu pa tam si pokrije patetičen klobuk. V znamenju rdečih bander govori Roberts moderno živo marseljezo . . . „Zavedajte se pa, da se ne borimo samo za ta kratki trenotek — niti samo zase, za to svoje bore telo in njega potrebe — ampak za vse, ki pridejo za nami . . . O možje — iz ljubezni do njih — ne valite jim novega kamenja na glave, ne temnite jim neba še bolj. Zanje prenesem rad najhujše. — O če bi mogli strmoglaviti ta bledolični nestvor s krvavimi ustnicami, ki je sesal odkar svet stoji, kri nam, našim ženam in otrokom! Če nimamo srca, da bi se zgrabili ž njim — prsi ob prsi in oko v oko — in ga pritiskali vznak, nam bo še nadalje kri sesal. In mi ostanemo na vekomaj to, kar smo: slabši kot najslabši psi!“

O Rusija, Rusija, koliko Robertsov imaš, kolikokrat so se govorile iste besede na tisočernih mestih in koliko oči se je iskriло od njih električne sile, koliko rok se je skrčilo v pest. — Pa ne o tem . . .

A Anthony odgovarja . . . Isto melodijo na drugi tekst: „Gospodarji so gospodarji in delavci so delavci! Ugodi eni

zahtevi, takoj nato ti jih bodo stavili šest. To so kakor lačni otroci, ki jim ni nikoli dosti. Na njih mestu bi bil jaz prav tak. Toda jaz nisem na njih mestu. Zapomnite si moje besede: nekega jutra, ko ste bili prijenjali tu, prijenjali tam — boste opazili da vam je zmanjkalo tal pod nogami in da tičite globoko v blatu, bankrotu; in z vami vred bodo cepetali po tem blatu prav tisti delavci, katerim ste se bili udali. — “ Ali so to besede kapitalizma? Kapitalizem govori drugače.

John Galsworthy je napisal borbo pred toliko in toliko leti ... Pred vojno ... In po vojni je bilo že sto socialnih borb ... ves naš čas je socialna borba. S kompromisom, z žrtvami ... In jih bo še mnogo, mnogo ... Ideja Borbe velja tudi po vojni, ker je brezčasna, večna.

O. Š.

„Kako so lepe, sveže bile rože . . .“

Nekje, nekdej, pred davnim časom sem prečital neko pesem. Kmalu sem jo pozabil . . . toda prvi stih mi je ostal v spominu:

„Kako so lepe, sveže bile rože . . .“

Sedaj je zima; mraz je zamrežil stekla oken: v temni sobi gori ena sama sveča. Sedim stisnjen v kot in po glavi mi zveni in zveni:

„Kako so lepe, sveže bile rože . . .“

V duhu se vidim pred nizkim oknom ruske predmestne hiše. Tiho se gosti letni večer in prehaja v noč, topli zrak diši po resedi in lipi; a pri oknu sedi z glavico, počivajočo na iztegnjeni roki, deklica in gleda molče in uporno v nebo, kot da pričakuje prihoda prvih zvezd. Kako prostodušno navdahnjene so ji zamišljene oči, kako ganljivo-nedolžne njene odprte, vprašujoče ustnice, kako enakomerno diha še ne popolnoma razcveta, še od ničesar vznemirjena grud; tako čista in nežna je podoba mladega lica! Ne upam se zagovoriti z njo, toda — kako mi je draga, kako nemirno mi bije srcé.

„Kako so lepe, sveže bile rože . . .“

V sobi postaja temneje in temneje . . . Skoro dogorela sveča prasketa, bežne sence se zibljejo na nizkem stropu, mraz škriplje in se togoti za steno — kot da čujem dolgočasno starčevsko šepetanje . . .

„Kako so lepe, sveže bile rože . . .“

Pred mano vstajajo druge slike . . . slišim veseli šum rodbinskega življenja na kmetih. Dve zlatolasi glavici, prslonjeni druga k drugi, živo gledata name s svojimi svetlimi očmi, rožna lica drhtijo od zadržanega smeha, roke so ljubeče spletene, vmes zvenijo mladi, dobri glasovi; a malo dalje, v globini prijetne sobe si lomijo prstke in begajo po tipkah starinskega klavirja tudi mlade roke, in Lannerjev valček ne more zaglušiti godbe patriarhalnega samovarja . . .

„Kako so lepe, sveže bile rože . . .“

Sveča miglja in ugaša . . . Kdo kašlja tam tako hriplo in gluho? Zvit v kolač, se stiska k meni in drgeta pri mojih nogah stari pes, moj edini tovariš . . . In mraz mi je . . . Zebe me . . . vse one so umrle . . . umrle . . .

„Kako so lepe, sveže bile rože . . .“

Spisal Ivan Turgenjev — prevel P. Golia.

Umirajoči labod.

(K. Baljmont, prevel Ivan Lah.)

Vodovje spi. Molči zrcalna voda,
le tam, kjer dremlje trsovje,
razliva se otožna pesem,
kakor poslednji duše vzdih.

Tam plaka umirajoči labud,
on govori si o preteklosti,
na nebu dogorevajoč večer
gori in ne gori.

Čemu bolesti te in tožbe vse?
Zakaj kipi tako njegova grud?
Njegova duša si želi sedaj
vrniti, kar vrniti se ne da.

Vse, kar preživel v slasti je in radosti,
vse, kar je ljubil z vso ljubeznijo,
prešlo je kakor sen bežeč
in nikdar več ne vrne se.

In zablestele zvezde daljne so,
in tihi mrak je iz samote vstal,
labud je pel le tiše in otožneje
in breg je v trsju šepetal.

Ni živel živ on, ampak umirajoč,
zato je pel v predsmrtni čas,
ker je pred smrtjo večno, ki pomiri vse,
resnico videl prvikrat.

Ponatisk dovoljen
le z označbo vira.

Gledališki list izhaja vsak ponedeljek in prinaša poročila o repertoarju Narodnega gledališča v Ljubljani, vesti o gledališki umetnosti pri nas in drugod, kratke članke o važnejših dramskih in opernih delih in njih avtorjih. Sodelujejo: Fran Albrecht, Anton Funtek, Pavel Golia, Fran Govekar, Matej Hubad, Friderik Juvančič, Pavel Kozina, Alojzij Kraigher, Ivan Lah, Anton Lajovic, Ivan Prijatelj, Ivan Vavpotič, Josip Vidmar, Oton Župančič in dr.

TISKA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI.